

Симоненко Василь Андрійович

Життя та творчість

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

(1935—1963)

Псевдоніми — В. Щербань, С. Василенко, Симон.

Василь Симоненко народився в с Біївці Лубенського р-ну на Полтавщині 8 січня 1935 р. Ріс без батька, мати працювала в колгоспі. Протягом 1942—1952 рр. майбутній поет навчався в школі: 4 класи — у Біївцях (1942—1946), решта — у сусідніх селах Єньківцях (1946—1947) і Тарандинцях (1947—1952). У 1952 р. закінчив із золотою медаллю середню школу в Тарандинцях, вступив на факультет журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Брав участь у літературній студії імені Василя Чумака (СІЧ).

У 1957— 1960 рр. працював у газеті "Черкаська правда", потім, у 1960—1963 рр., — у газеті "Молодь Черкащини", власним кореспондентом "Робітничої газети", а також займався літературною творчістю.

1962 р. Василь Симоненко став членом СПУ. Він планував вступати до аспірантури Інституту літератури АН УРСР, вийшла єдина його прижиттєва збірка "Тиша і грім".

У середині 1962р. поета жорстоко побили працівники міліції залізничної станції ім. Т. Шевченка (м. Сміла). У зв'язку з тим, що влада всіляко боролась з Василем Симоненком, можна зробити висновок, що це побиття не було випадковим.

13-го грудня 1963р. поет помер у черкаській лікарні (за офіційною версією, від раку), похований у Черкасах.

У 1964р. вийшла посмертна збірка "Земне тяжіння" (книгу було висунуто на здобуття Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка 1965р. (посмертно), але лауреатом того року став М. Бажан). Минуло 15 років офіційного забуття поета і у 1981 р. з'явилася книга вибраного "Лебеді материнства" з передмовою Олеса Гончара.

Василеві Симоненкові посмертно присуджено Державну премію України імені Т. Шевченка, у 1995 р.

Навколо причин смерті В. Симоненка ходило чимало чуток. Пізніше В. Онойко згадував, що після звістки про затримання Симоненка за ним дозволили приїхати тільки після того, як у справу втрутився секретар Смілянського міськкому партії. Коли Василь "сів на переднє сидіння поруч з шофером, повернувся до нас і закотив рукава сорочки:

— Ось, подивіться...

Ми жажнулись: всі руки були в синцях.

— А на тілі, здається, ніяких слідів. Хоча били. Чим били, не знаю. Якісь товсті палиці, шкіряні і з піском, чи що. Обробили професійно. І цілили не по м'якому місцю, а по спині, попереку. [...] Коли везли туди (до камери), погрожували: ну, почекай, ти ще будеш проситися, на колінах повзатимеш". Проте офіційною версією смерті 28-річного

поета так і залишилось повідомлення про рак.

Протягом короткого життя В. Симоненко написав поезії, провідною темою яких є любов до рідної землі, відповідальність за її долю, новели, пробував створити кіносценарій зі студентського життя, став автором численних статей, театральних і літературних рецензій, створив три казки для дітей і дорослих: "Цар Плаксій і Лоскотон", "Подорож в країну Навпаки", "Казка про Дурила". У виданих одразу по їх написанні двох віршованих казках для дітей ідеологічні наглядачі не побачили "крамоли", хоч і "Цар Плаксій та Лоскотон", і "Подорож у Країну Навпаки" теж можна розглядати як своєрідно адаптовану для дитячого сприйняття варіацію "антидеспотичної" теми.

Протягом п'ятнадцяти років забороняли видання творів В. Симоненка: підготовлене видавництвом "Молодь" "Вибране" поета "розсипали й по-живому шматували". Нарешті з горем та інквізиторським редагуванням 1981 р. вийшли його "Лебеді материнства". Твори Симоненка не друкувалися, а академік Шамота все одно застерігав: "Чимало в його доробку було незрілого, ідейно нечіткого, не раз поет припускався перебільшеного чи спотвореного вияву національних почуттів... Підносити творчість Симоненка як взірць для літературної молоді, міряти Симоненком інших поетів, видавати його за приклад мужності — це треба рішуче відкинути". Проте не жовч і ненависть народжують поета. Поета народжують гнів і любов. Гнів і любов народили Василя Симоненка. Великий, праведний гнів проти приниження людини, знищення її людської гідності. Тому, можливо, центральною в творчості поета вважається патріотична тема — любові до України, її безталанного народу (і в цьому — пряме продовження шевченківських традицій), поєднана з ідеєю самоцінності, неповторності людського "я". Сонет "Я" написано 1955р., задовго до відомого однойменного вірша "Я":

"Ми — не безліч стандартних "я", А безліч всесвітів різних".

Тоді ж, у студентські роки, буквально напередодні офіційного "розвінчання культу особи", з'явився ще один сонет "Поет" (3.2.1956, опублікований тільки 1988р.), де є й такі промовисті рядки:

"Не піддавшись зарібку легкому, Я не прислужував ніколи і нікому".

А поетичні шедеври "Ти знаєш, що ти людина...", "Де зараз ви, кати мого народу?..", "Україні", "Задивляюсь у твої зіниці..." (рукописна назва — "Україні"), "О земле з переораним чолом...", "Земле рідна! Мозок мій світліє..." — ніби фрагменти однієї виболеної думи про долю народу, синівську відданість йому, готовність до самопожертви задля його визволення й розквіту. Не дивно, що саме ці вірші зазнали найбільших цензурних та редакторських втручань (а часом — і авторських пом'якшень). Написані з позицій морального максималізму, твори В. Симоненка не могли бути надруковані навіть у період "хрущовської відлиги". Повість "Огуда", відома в різних варіантах (частина її публікувалася і як оповідання), художньо підтверджує, що психологічно (як і фізично) В. Симоненко зазнавав пильної уваги охоронців режиму. Після його смерті незавершеним лишився кіносценарій "Бенкет небіжчиків".

Проза В. Симоненка, своєрідна й багатообіцяюча, є прямою попередницею новелістики Григора Тютюнника, вона заслуговує на почесне місце в контексті розвитку епічного світовідображення свого часу. У дитячій, на перший погляд, казці "Цар Плаксій та Лоско-тон" розповідається про красиву країну з трагічною назвою "Сльозолій", якою править цар Плаксій, якому радість приносили тільки людські сльози:

Хто сміявся — вони хапали і нагайками шмагали, , ^ Так що в царстві тому скрізь Вистачало плачу й сліз. . ^

Але, як і в будь-якій казці, злий цар боїться за трон і свою владу, тому що відчуває себе безпорадним перед силами добра. Так і тут, Плаксій боїться і ненавидить Лоскотона за те, що

Він приходив кожний вечір — Хай чи дощ іде, чи сніг — До голодної малечі і усім приносив сміх.

Довго цар мріяв спіймати й покарати Лоскотона, аж нарешті підступний капітан Макака схопив захисника знедолених, коли той міцно спав. Лоскотона кидають за ґрати. Але поки царські підлеглі святкували весілля капітана Макаки з дочкою царя, батраки й робітники врятували свого захисника Лоскотона. З'явившись у царському палаці, Лоскотон залоскочує царя на смерть, виганяє його дочок і синів за межі царства.

Так веселий Лоскотон Розвалив поганський трон. Сам же він живе й понині, Дітямносить щирий сміх В розмальованій торбині, •

В пальцях лагідних своїх.

Отже, як і будь-яка казка, оповідь завершується перемогою добра над злом. Але незвичайність цього твору полягає в тому, що казка В. Симоненка "Цар Плаксій та Лоскотон" насправді критикує тоталітарний лад у державі, а значить, зважаючи на час написання твору і на характер усієї творчості поета, дає право стверджувати, що красива країна, де ллються сльози,— Україна. А оптимістичний фінал казки дає надію, що колись і ця країна також стане щасливою.

ОСНОВНІ ТВОРИ:

Казки "Цар Плаксій та Лоскотон", "Казка про Дурила", "Подорож в Країну Навпаки", збірки поезій "Тиша і гром", "Земне тяжіння", "Лебеді материнства", збірка оповідань і новел "Вино з троянд".

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сом М. З матір'ю на самоті.—К., 1990.
2. Ротач П. Грудочка любимої землі. Василь Симоненко і Полтавщина.— Опішне, 1995.
3. Яременко В. Крик двадцятого віку//Дніпро. —1995. — №1.
4. Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн./ За ред. В. Г.Дончика.—К., 1998.